

2024 METŲ VALSTYBĖS ATASKAITŲ RINKINIO FINANSINIO AUDITO REZULTATAI

2025 m. gegužės 15 d.

Nr. FAE-2

SANTRAUKA

Audito tikslas ir apimtis

Vadovaudamiesi Valstybės kontrolės ir Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymais, atlikome 2024 m. valstybės ataskaitų rinkinio auditą.

Auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus, kurie apima tarptautinius audito standartus. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito apimtis ir metodai“ (31 psl.). Audito ataskaitoje pateikiami tik audito metu nustatyti dalykai, o nepriklausomos nuomonės dėl valstybės metinių finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių pareiškiamos audito išvadoje.

Pagrindiniai audito rezultatai

1. Valstybės metinių finansinių ataskaitų rinkinyje duomenų iškraipymai yra reikšmingi

Kokybiškų viešojo sektoriaus veiklos duomenų turėjimas ir jų atvėrimas sudaro prielaidas pasiekti didesnį viešojo administravimo institucijų darbo efektyvumą ir tarpinstitucinį bendradarbiavimą, didina valdžios skaidrumą ir skatina piliečių įsitraukimą priimant sprendimus. Vienas pamatinių duomenų šaltinių, leidžiančių įvertinti praeito laikotarpio valstybės veiklos rezultatus ir ateinančio laikotarpio galimybes, – finansiniai viešojo sektoriaus subjektų duomenys, kurie valstybės mastu reikšmingai iškraipyti.

Valstybės metinių finansinių ataskaitų rinkinyje nustatyta ilgalaikio materialiojo turto, mineralinių išteklių, biologinio turto, rezervų, sukaupto deficito ir kt. reikšmingų duomenų iškraipymų:

- ✓ 2 463,01 mln. Eur medynų ir 695,54 mln. Eur miško žemės duomenų teisingumo, atitinkamai 1 969,51 mln. Eur rezervų ir 1 210,09 mln. Eur sukaupto deficito, negalime patvirtinti dėl apskaitos informacijos trūkumų apskaitant miško žemę ir medynus Aplinkos ministerijoje (1 skyrius, 13 psl.);
- ✓ 1 803,15 mln. Eur sukaupto paviršio teisingumo negalime patvirtinti, nes Nacionalinė žemės tarnyba negalėjo pagrįsti suformuotų žemės sklypų įsigijimo savikainos ir vertės pokyčio (1 skyrius, 13 psl.);
- ✓ 1 434,23 mln. Eur (100 proc.) mineralinių išteklių ir tokios pat rezervų vertės teisingumo negalime patvirtinti, nes Lietuvos geologijos tarnyba 2024 m. jos neperskaičiavo: ataskaitose liko praėjusio audito metu nustatytų klaidų, neįvertintas mineralinių išteklių panaudojimas 2024 m., neįtraukti naujai aprobuoti mineraliniai ištekliai (1 skyrius, 14 psl.);
- ✓ 463,54 mln. Eur muziejinių vertybių duomenų teisingumo patvirtinti negalime, nes muziejai neturi visų turimų vertybių analitinių apskaitos registru, muziejinės vertybės neinventorizuotos (1 skyrius, 14–15 psl.);
- ✓ 378,03 mln. Eur pastatų ir infrastruktūros statinių vertės teisingumo patvirtinti negalime, nes Lietuvos kariuomenė esminį turto pagerinimą apskaitoje neteisingai registravo kaip paprastojo remonto darbus – ataskaitose parodė sąnaudas ir nedidino turto vertės (1 skyrius, 15 psl.);
- ✓ 107,74 mln. Eur turto, 88,90 mln. Eur pagrindinės veiklos sąnaudų teisingumo patvirtinti negalime, nes keturių viešojo sektoriaus subjektų finansinės apskaitos tvarkymo procesai ir ūkinių operacijų registravimas neatitinka Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo ir viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartų reikalavimų arba neužtikrinamas atsakingas turto ir finansų valdymas įstaigoje (1 skyrius, 15–16 psl.).

2024 m. vyko teigiami pokyčiai taisant reikšmingas apskaitos klaidas. Dalį jų ištaisė patys subjektai – Valstybinė mokesčių inspekcija iš dalies įgyvendino 2020 m. teiktą rekomendaciją ir ištaisė dalį reikšmingų apskaitos klaidų, tačiau jų vis dar yra – valstybės metinių finansinių ataskaitų rinkinyje veiklos rezultatų ataskaitos straipsnis A.II. „Pagrindinės veiklos kitos pajamos“ sumažintas 12,56 mln. Eur, o straipsnis B. „Pagrindinės veiklos sąnaudos“ 5,51 mln. Eur padidintas. Reikšmingas konsolidavimo ir subjektų apskaitos klaidas ištaisė Finansų ministerija: užregistravo visas su žemės perdavimu savivaldybėms susijusias sąnaudas (13 314,85 mln. Eur), ištaisė klaidingus pinigų srautus dėl į valstybės grupę įtrauktų subjektų pinigų (568,42 mln. Eur) ir dėl pinigų, skirtų Valstybinei ligonių kasai (552,02 mln. Eur) (1 skyrius, 18–19 psl.).

2. Apskaitos organizavimo procesuose – reikšmingi trūkumai

Valstybės metinių finansinių ataskaitų rinkinį Finansų ministerija parengia viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinėje sistemoje konsolidavusi viešojo subjekto į šią sistemą pateiktus duomenis. Į sistemą teikiamų duomenų patikimumui ir teisingumui užtikrinti numatytos sąlygos – pirmiausia vadovas turi pasirašyti finansinių ataskaitų rinkinį ir tik po to šie pasirašyto rinkinio duomenys pateikiami į minėtą sistemą. Vis dėlto nustatėme atvejų, kai procesas vyko atvirkščiai – subjektų duomenys į sistemą pateikti anksčiau, nei vadovas savo parašu patvirtino rinkinį. Taip pat viešojo sektoriaus subjektai didžiąją knygą, suvestinį apskaitos registrą, uždaro vėliau, nei patvirtinamas finansinių ataskaitų rinkinys. Didžiosios knygos uždarymas

parodo sukauptą veiklos rezultatą ir užtikrina, kad po ataskaitų rinkinio sudarymo nebus užregistruota naujų ūkinių operacijų.

Didžiosios knygos neuždarymą ir vadovo dar nepatvirtintų duomenų pateikimą į viešojo sektoriaus apskaitos ir ataskaitų konsolidavimo informacinę sistemą laikome reikšmingais vidaus kontrolės trūkumais, sudarančiais prielaidas keisti apskaitos duomenis laikotarpio, kurio finansinė atskaitomybė jau yra parengta ir patvirtinta įstaigos vadovo (1 skyrius, 19–20 psl.).

Šalinti besikartojančius apskaitos organizavimo trūkumus ir didinti ataskaitų kokybę padėtų centralizuotos apskaitos proceso reglamentavimo tobulinimas. Centralizuoto viešojo sektoriaus subjektų buhalterinės apskaitos organizavimo tvarkos aprašo pakeitimo projektas buvo parengtas dar 2023 m., tačiau iki šiol sprendimai dėl jo nepriimti. Aprašą tobulinti svarbu, nes jis turėtų reglamentuoti, kokia apskaitai tvarkyti reikalinga informacija turi būti pateikiama VSS apskaitą tvarkančiam asmeniui, nustatyti jos pateikimo tvarką ir panašius dalykus, o tai leistų turėti teisingus VSS ataskaitų rinkinių duomenis, užtikrintų jų parengimą teisės aktų nustatytais terminais (1 skyrius, 20–21 psl.).

3. Valstybės metinių biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinyje duomenų iškraipymai yra reikšmingi

Valstybės metinių biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio tikslas – parodyti valstybės biudžeto pajamų pagal rūšis ir išlaidų pagal valstybės funkcines (socialinė apsauga, ekonomika, švietimas ir kt.) ir ekonomines (darbo užmokestis, prekių ir paslaugų naudojimas, socialinės išmokos ir kt.) klasifikacijas planus ir jų vykdymą, pateikti visuomenei informaciją apie vykdomas programas, programų finansavimo šaltinius, asignavimų paskirstymą ir naudojimą, o tais atvejais, kai jie nepanaudojami, pateikti priežastis.

2024 m. valstybės biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinyje yra reikšmingų duomenų iškraipymų – 543,84 mln. Eur parodyti kaip ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir bendrojo finansavimo pinigai, valstybės biudžeto pinigai projektams įgyvendinti, juos neteisingai klasifikuojant pagal išlaidų tipą. Šie pinigai panaudoti viešojo sektoriaus subjektų darbo užmokesčiui, prekių ir paslaugų, ilgalaikio turto įsigijimui ir kt., todėl turėjo būti parodyti atitinkamuose ekonominės klasifikacijos straipsniuose (2 skyrius, 22–23 psl.).

Tinkamas pajamų ir išlaidų priskyrimas atitinkamiems straipsniams pagal patvirtintas taisykles leidžia turėti objektyvią, palyginamą, vartotojams vienodai suprantamą informaciją įstaigų veiklos stebėsenai ir valstybės poreikių analizei atlikti.

4. Neišspręstas klausimas – pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencija, vykdant finansinių paslaugų teikimo funkciją valstybės išde

P pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencija, vykdant valstybės išdo funkciją finansinių paslaugų teikimo – banko sąskaitų valdymo, mokėjimo operacijų vykdymo ir kt. – srityje, yra svarbus ir iki galo neišspręstas klausimas. Valstybės išdo konsoliduoto sąskaitų valdymo sistemos (VIKSVA) naudojimas padeda didinti valstybės pinigų valdymo efektyvumą ir mažina administracines išlaidas, tačiau be tinkamų prevencinių priemonių ir veiklos priežiūros ši sistema gali tapti pažeidžiama taikant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo schemas. Atlikus reikalingus teisinio reguliavimo pakeitimus, visas

nustatytoms rizikoms proporcingas pinigų plovimo prevencijos procesas turi būti įgyvendintas ir prižiūrimas kompetentingų institucijų (3 skyrius, 24–26 psl.).

5. Apie valstybės pažangą – tik projektiniai duomenys

Valstybės pažangos ataskaita pagal Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymą iki 2025-04-20 turėjo būti pateikta Valstybės kontrolei vertinti. 2025-04-25 gavome valstybės pažangos ataskaitos projektinius duomenis ir iki audito išvados dėl valstybės metinių ataskaitų rinkinio teikimo Seimui valstybės pažangos ataskaitos negavome. Pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus, išvada dėl nebaigtos rengti ataskaitos neteikiama (4 skyrius, 26–28 psl.).

Rekomendacijos

Kultūros ministerijai

1. Parengti muziejinių vertybių finansinės apskaitos ir inventorizacijos rekomendacijas (teisės aktus) muziejams, atitinkančias viešojo sektoriaus apskaitos ir atskaitomybės standartų ir Vyriausybės 2022-06-15 nutarimu Nr. 630 patvirtintų Inventorizacijos taisyklių reikalavimus (1-asis pagrindinis audito rezultatas) (14–15 psl.).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (29 psl.).

Audito procedūros atliktos visuose į 2024 m. valstybės metinių ataskaitų rinkinio sudėtį įeinančiuose subjektuose, iš jų 45-iems raštu pateikti pastebėjimai ir rekomendacijos dėl apskaitos trūkumų pašalinimo, vidaus kontrolės stiprinimo ir apskaitos tvarkymo aplinkybių ištyrimo.

Ne pirmus metus pabrėžiame, kad Valstybės kontrolės teiktų rekomendacijų įgyvendinimas padėtų įstaigoms supaprastinti apskaitos procesus ir disponuoti teisingais finansinės apskaitos ir ataskaitų duomenimis. Aktuali informacija apie didelės ir vidutinės svarbos valstybinio audito rekomendacijų įgyvendinimo būklę 2024 m. antrąjį pusmetį pateikta 2025-03-05 rekomendacijų įgyvendinimo ataskaitoje¹.

Aktuali informacija apie rekomendacijų įgyvendinimo būklę, rezultatus ir įvykusius pokyčius yra skelbiama atvirose duomenyse Valstybės kontrolės interneto svetainėje <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/AtviriDuomenys>.

¹ 2025-03-05 Nr. RAE-4. Prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/post/3136/>.